

Susanne
Johansson

Lærer på Danskskolen i Dubai
sanne_johansson@hotmail.com

Danskundervisning i Dubai

Når man som familie bosætter sig i udlandet, følger der en masse udfordringer med. En af dem er, at man skal forholde sig til børnenes brug af deres modersmål. Den sproglige kunnen er nemlig af stor betydning for, hvordan børnene er stillet uddannelsesmæssigt ved en eventuel tilbagevenden til Danmark. Det er grunden til, at en dansklærer, hvis mand var udstationeret i Dubai, tilbage i 2002 etablerede et tilbud om dansk modersmålsundervisning i Dubai.

Danskskolen eksisterer på årlige sponsorater fra danske virksomheder repræsenteret i Dubai samt en mindre forældrebetaling. Den kører helt separat fra den internationale skole, vi låner bare lokaler efter skoletid. Det er et "efter-skoletid-tilbud" på linje med fx fodbold, og nogle forældre prioriterer fodbolden højere.

De danske børn har deres daglige skolegang og undervisning på en af de mange internationale skoler i Dubai. Elevsammensætningen her består af omkring 70 forskellige nationaliteter, og fællessproget er engelsk. Vores elevgruppe har danske forældre, kun en enkelt elev er af blandet ægteskab, og her taler moderen rigtig godt dansk som andetsprog. De fleste tilbringer mindst to måneder om året i Danmark på ferie og kan sagtens relatere til danske forhold, om end de er ferieprægede. I undervisningen tager vi derfor udgangspunkt i vores danske undervisningsmaterialer og uddyber forståelsen af danske forhold og relaterer dem til sammenfald med og forskelle fra forholdene i Dubai.

De yngste elever

De yngste elever modtager fem kvarters modersmålsundervisning én gang ugentlig. Det lyder ikke af meget, men det er umiddelbart det rigtige tilbud i forhold til børnene selv, forældres situation og den tid, der er til rådighed. Hjemme hjælper forældrene børnene videre med tilegnelsen af sproget ved at tale dansk og læse højt og spille musik. De når ikke altid så meget, som de gerne ville, og spørger, hvad man ellers kan gøre. Her foreslår vi danske børnefilm og dansk musik, som er realistisk at indpasse i hverdagen. For at understøtte den gode vilje har vi et udlån af læs-selv-bøger, højt-læsningsbøger og dvd'er.

Nogle forældre kommer med tilbagemeldinger om, at deres børn har lært at læse hos os, og det er jo rigtig dejligt at høre, at modersmålsundervisningen gør en forskel. En forælder skriver:

Selvom danskundervisningen kun varer godt en time, giver det børnene meget både socialt og fagligt, og jeg er sikker på, at det i høj grad er jeres fortjeneste, at min søn har lært at læse, da vi selv det første år i Dubai primært fokuserede på det engelske, og pludselig kunne han læse dansk.

For de yngste elever handler det om det første bogstavkendskab og den første læsning og skrivning. Selvom de lærer bogstaverne i den internationale skole, er der stadig behov for at få den danske udtale på plads, herunder også udtalen af de danske bogstaver æ, ø og å. Ifølge Undervisningsministeriets vejledning for "Undervisning i dansk af danske børn bosat i udlandet" er det også netop disse forhold, man bør vægte i 1. og 2. klasse. (Undervisningsministeriet 2005).

For 3.-5. klasseleverne drejer det sig i høj grad om at få skriftsproget på plads, men også om den fortsatte læsning. Tekstforståelse er de vældig gode til og kan overføre det, de lærer i den lokale skole, til læsningen af danske tekster. Det volder straks flere kvaler, når der skal skrives og staves. Eleverne på disse klassetrin har brug for en del grammatik og staveøvelser for at komme ud over det stadie, hvor de staver fonetisk. Det er blandt andet forhold som stumme bogstaver, dobbeltkonsonanter, i høj grad vokalforvekslinger og sammensatte ord, der skal arbejdes med her.

Ordforrådsarbejdet er et område, der generelt skal sættes ind på. Eleverne beder for eksempel konsekvent om en "pencil" i stedet for en "blyant". Det er ikke altid nemt for dem at finde danske ord frem og bruge dem aktivt. Så vi prioriterer at tale dansk i den relativt korte undervisningstid, der er, men er opmærksomme på betydningen af at bruge børnenes erfaringer og kvalifikationer positivt til at udvikle deres modersmål.

Julen og påsken er udvalgt som de kulturelle højtider, vi gør noget ekstra ud af i undervisningen. Her ligger nemlig mulighed for, at eleverne kan være kreative med at klippe og skrive julekort og gækkebreve – det sidste er jo en unik dansk tradition. Samtidig er det forhold, der ikke gøres noget ud af i den internationale skole.

De foregående år har vi i højere grad haft elever på mellemtrinnet, men sådan er det desværre ikke i år. Til gengæld er der meget glædeligt en gruppe med en 7. og en 8. klasse, der modtager to timers modersmålsundervisning hver anden mandag aften hos mig privat. Her stilles helt andre, høje krav til indsats og lektielæsning.

Den ældste gruppe

Erfaringer fra de foregående år viste, at når eleverne nåede op i 6.-7. klasse, begyndte de at falde fra danskundervisningen. Det ville jeg gerne ændre på og tog konsekvensen i sommeren 2007, hvor jeg startede et samarbejde med "Danes Worldwide Education". Idéen med samarbejdet er, at de elever, der er tilmeldt undervisningen i 7.-9. klasse, kan afslutte forløbet med at tage en niendeklasses afgangseksamen i dansk på Sommerskolen¹ i Danmark. Det giver en anden motivation og et andet perspektiv for de ældste elever at bruge tid på modersmålsundervisning, når de kan afslutte undervisningen med en eksamen.

Samarbejdet betyder, at jeg som lærer skal samle en gruppe på minimum ti elever for at kunne starte op. Til gengæld får jeg tilsendt otte dvd'er med tilhørende opgavesæt om året, adgang til ekstramateriale samt mulighed for undervisningsvejledning ved DWED². De otte dvd'er er en del af undervisningen og består dels af et indslag fra et område af Danmark, f.eks. Als eller Roskilde Domkirke, som DWED selv producerer, og dels udvalgte udsendelser fra dansk tv, så eleverne får et indblik i danske fjernsynsudsendelser og dansk ungdomskultur lige nu. Dvd'erne er også en mulighed for at høre dansk, som det tales i dag. Tankerne bag og situationer fra udsendelserne er gode diskussionsoplæg.

Undervisningen i Dubai for denne gruppe er tilrettelagt med fremmøde 2-2½ time hver fjortende dag af hensyn til de unges øvrige aktiviteter og forpligtelser. Hertil kommer lektier svarende til cirka to timer pr. gang. Hver anden mandag ser vi månedens dvd sammen, og de andre mandage bliver der arbejdet med tekster i grundbogen (Kokborg & Rosenberg 1991 og 1992) og opgaver i den tilhørende arbejdsbog, diktater og læseprøver. Derudover arbejdes med den fortsatte læsning, grammatik, stavning og de øvrige færdigheder, som eleverne skal beherske, og som også kræves i en 7. og 8. klasse derhjemme. Også på disse klassetrin er der behov for at udvide ordforrådet, og det er teksterne og diskussionerne rigtig gode til. Det er ikke sjældent, at eleverne lærer nye ord fra en tekst eller ved at have behov for et ord i en klasesamtale.

Undervisningen er tilrettelagt under hensyntagen til trinmålene fra Fælles Mål, så eleverne bliver rustet til at kunne gennemføre en eksamen i dansk eller alternativt kvalificere sig til en optagelsesprøve på en ungdomsuddannelse i Danmark.

Netop nu arbejder vi med et tværgående projekt for de to årgange, hvor de skal lave et ungdomsblad med artikler og andet indhold. Tanken bag er dels, at de skal skrive en lang sammenhængende tekst, dels at de i et procesorienteret skriveforløb lærer at forholde sig til egne og andres formuleringer og stavfejl ved en gensidig, konstruktiv kritik og en løbende tilretning.

Motivationen er stor, når de er her til timerne. Lektierne er knap så populære, men de bliver lavet. Tilbagemeldingerne er, at det er sjovt at gå til dansk! Og man må jo

sige, at det er noget af en udtalelse efter en skoledag fra kl. 7.45-14.45 plus i gennemsnit to timers lektier i forbindelse med den daglige skole. Drivkraften for denne gruppe elever er, at de kan se en idé i at få en afgangseksamen i dansk i tilknytning til deres eksamensbevis fra en international skole i udlandet. Nogle ønsker at komme til Danmark og studere, andre ved, at de skal hjem inden for en årrække – det er meget forskelligt.

Og så er det sjovt! Jeg er ikke en underholdningsafdeling, men gruppens sammensætning gør, at der bliver diskuteret mange emner ud fra undervisningsmaterialet, og de hygger sig med det. De er så store, at de er opmærksomme på, når de mangler ord til at formulere en holdning på dansk, som de meget let havde formuleret på engelsk. I hjemmene kommer man måske ikke omkring så mange ord og vendinger, som man gør i en undervisningssituation, og når de holder kontakt med venner via fx Messenger er det jo et helt andet skriftsprog, de benytter.

Hvorfor modersmålsundervisning i udlandet?

Nogle af elevernes forældre er udstationeret for livstid – håber de – andre tror, de bare er udstationeret et par år eller til et bestemt tidspunkt i børnenes skoletid eller noget helt andet. Men ikke alle vores planer holder, og det er ikke altid os selv, der er herre over forandringerne, så derfor er det vigtigt, at medfølgende børn vedligeholder deres modersmål, så de kan begå sig, hvis eller når familien – eller de unge alene – en dag flytter tilbage til Danmark.

Undervisningsministeriet gør også i den tidligere omtalte vejledning opmærksom på, at der er forskel på, om man er bosat i udlandet i få eller mange år.

To tidligere expat-børn³ har udtalt, at de ikke gjorde noget særligt ud af det danske sprog, da de boede i udlandet, og at de i højere og højere grad brugte engelske ord i deres danske talesprog, hvis de ikke lige kunne huske det danske. De oplevede dog ikke de store problemer med at falde ind socialt eller skolemæssigt med deres talte sprog, da de vendte tilbage til Danmark og en dansk skole. Dog nævner den ene, at:

Det kunne godt være lidt hårdt en gang imellem, når venner grinede, fordi man ikke kunne finde rundt i "små" og "lille", og det havde helt klart været lettere at komme hjem, hvis jeg havde vidst, hvornår man sagde "et", og hvornår man sagde "en".

Hurdlen var, at de ikke havde gjort noget ud af det skriftsproglige, så dér skulle de virkelig yde en stor indsats. Den elev, der kom hjem i 7. klasse, skriver:

... skolemæssigt har det utroligt meget at sige, om man kan sproget skriftligt, det gør arbejdet med alle fag svært (underforstået ikke at kunne), men især faget dansk.

Og han skriver videre:

Jeg startede med at få 6-taller i dansk, som jeg fik kæmpet op til et 8-tal til Folkeskolens Afgangseksamen (det var min laveste karakter).

Det fortæller os, at disse børn har haft et fagligt overskud til at arbejde intensivt med det danske sprog, men også at det danske skriftsprog er vanskeligt og kan volde problemer selv for danskere, hvis ikke det udvikles løbende.

Selvom de omtalte elever nu er voksne og har gennemført en længere videregående uddannelse i Danmark, så læser de stadig ikke bøger på dansk i deres fritid, kun i skolesammenhænge. De læser ganske enkelt for langsomt og hakkende til at kunne nyde fortællingen – men læseoplevelsen bliver selvfølgelig heller ikke ringere af at være på engelsk. Det er bare en yderligere pointe, at man som barn bør lære og vedligeholde sit modersmål, selvom man er bosiddende i udlandet i en kortere eller længere periode.

Ud over de personlige udtalelser om, hvad der gør det svært at vende tilbage til det danske skolesystem, så er det også en realitet, at der stilles stadigt større og større krav til, hvilket niveau modersmålet beherskes på for at blive optaget på en ungdomsuddannelse eller et universitetsstudium.

Holdninger til danskundervisning

Her følger nogle forældrekommentarer til, hvorfor de synes, at det er vigtigt med modersmålsundervisning. De berører blandt andet viden om fordelene ved at kunne sit modersmål som fundament for at lære et fremmedsprog, sproget som kulturbærende element og sikkerheden ved at kunne sit modersmål, når/hvis man en dag er tilbage i et dansk uddannelsessystem. Flere forældre giver også udtryk for, at de mener, dansk er et svært sprog at lære, og at de ikke ønsker for deres børn, at de ender med et papegøjesprog, hvor de kun delvist kan begå sig på deres modersmål.

Desuden er modersmålet fundamentet, når børnene skal lære fremmedsprog – forstået på den måde, at det er vigtigt, at man taler sit modersmål og holder dette ved lige samtidig med, at et andet sprog indlæres og bruges i den daglige skolegang.

Vi ser sproget som en vigtig del af den danske kultur og identitet, og det er vigtigt at være fuldkommen fortrolig med såvel det talte som det skrevne sprog for at kunne "klare" sig i det danske samfund i dag.

Vores børn har gået i dansk skole, indtil vi flyttede til Dubai. Da vi forventer at flytte til Danmark på et tidspunkt igen, har vi et ønske om, at vores børn også får deres danske sprog udviklet, så de ikke ender op med et forkvaklet dansk og et begrænset ordforråd.

For os er det vigtigt, at vores børn lærer dansk, selvom de bor i udlandet, da de er danske. Selvom adressen ligger i Dubai, så er vi danske, og dansk er vores modersmål.

Vi synes, at det er vigtigt, at børnene lærer dansk for ikke at tabe terræn, når de skal tilbage til den danske folkeskole på et tidspunkt, da dansk er et svært sprog at lære.

Afrunding

Antallet af vores elever afspejler ikke, hvor mange danske børn der bor i Dubai, dels fordi danskerne ikke har skolepligt som eksempelvis hollænderne og svenskerne, og dels fordi nogle forældre har den holdning, at de aldrig flytter hjem, og deres børn derfor ikke har brug for at modtage danskundervisning. En anden gængs forklaring er tid – det er ærgerligt, men samtidig er det helt almindeligt kendt, at mødre her spenderer oceaner af tid i deres bil (Mors Taxi) med at køre børn til og fra skole og aktiviteter, så nogen gange kan det virke uoverskueligt at skulle af sted igen, da trafikken er intensiveret kraftigt de seneste år, og man derfor ofte er udsat for trafikpropper.

Det er et individuelt valg. Fra Danskskolen glædes man over dem, som vælger dansk til, og som får gavn og glæde af initiativet.

Noter

1. Danes World Wide's Sommerskole, som man kan tilmelde sig hver sommer enten på et ophold med danskundervisning eller på et eksamenshold.
2. DWED: Danes Worldwide Education.
3. Børn, hvis forældre er udstationeret i udlandet (expatriates).

Litteratur

- Kokborg, Ib og Poul Rosenberg [et al.] (1991): *Dansk i syvende. Grundbog*. København: Gyldendal.
- Kokborg, Ib og Poul Rosenberg (1992): *Dansk i ottende. Grundbog*. København: Gyldendal.
- Undervisningsministeriet (2005): *Undervisning i dansk af danske børn bosat i udlandet. En vejledning*. 4. rev. udgave. Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen. Publikationen findes på adressen:
<http://pub.uvm.dk/1998/udlandet/>